

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
prednesené 8. novembra 2012¹

Vec C-415/11

**Mohamed Aziz
proti**

Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Juzgado de lo Mercantil n° 3 Barcelona (Španielsko)]

„Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách — Hypotekárny úver — Možnosti právnej ochrany v konaní o výkone rozhodnutia — Značná a neodôvodnená nerovnováha práv a povinností strán vyplývajúcich zo zmluvy — Úroky z omeškania — Požadovanie predčasného splatenia úveru veriteľom“

I – Úvod

1. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania v prejednávanej veci sa týka výkladu smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách².

2. Mohamed Aziz, žalobca v konaní vo veci samej, uzatvoril so žalovanou sporiteľňou zmluvu o úvere zabezpečenú hypotékou na financovanie vlastného bývania. Z dôvodu platobných ťažkostí M. Aziza uskutočnila žalovaná výkon rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti v zjednodušenom konaní o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou, ktoré je upravené v španielskom práve.

3. Po skončení konania o výkone rozhodnutia namietal M. Aziz v osobitnom konaní proti nekalej povahe podmienky v zmluve o úvere. Podľa informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom v konaní o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou nie je možné uplatňovať nekalú povahu podmienok zmluvy o úvere. Spotrebiteľ proti nej môže namietat v osobitnom určovacom konaní. V rámci tohto konania však nemôže žiadnym spôsobom ovplyvniť výkon rozhodnutia. V tomto kontexte sa vnútroštátny súd pýta, či je vnútroštátna procesnoprávna úprava, ktorá vylučuje uplatnenie námietky proti nekalej povahe podmienok, zlučiteľná so smernicou 93/13. Okrem toho sa pýta na to, či majú nekalú povahu jednotlivé podmienky zmluvy o úvere.

4. Toto konanie teda Súdnemu dvoru poskytuje príležitosť ďalej rozvinúť svoju judikatúru týkajúcu sa účinného zaistenia ochrany spotrebiteľov vnútroštátnym procesným právom. Navyše ide o prejednanie okolností, ktoré je potrebné zohľadniť pri úprave nekalej povahy zmluvnej podmienky.

¹ — Jazyk prednesu: nemčina.

² — Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288, medzitým zmenená a doplnená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 93/13/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES a ktorou sa zrušuje smernica Rady 85/577/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, Ú. v. EÚ L 304, s. 64, pričom však nezaviedla žiadnu relevantnú zmenu, ktorá by mala vplyv na vec samu.

II – Právny rámec

A – Právo Únie

5. Článok 3 smernice 93/13 stanovuje:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery [požiadavke primeranosti – *neoficiálny preklad*] spôsobí značnú [značnú a neodôvodnenú – *neoficiálny preklad*] nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

...

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

6. Článok 4 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy, alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“

7. Článok 7 ods. 1 smernice znie:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

8. Príloha smernice 93/13 s nadpisom „Podmienky uvedené v článku 3 ods. 3“ uvádza:

„1. Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

...

e) požadovať od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprímerane vysokú sumu ako náhradu; ...

...

q) neposkytnúť spotrebiteľovi právo alebo mu brániť v uplatňovaní práva podať žalobu alebo podať akýkoľvek iný opravný prostriedok, najmä vyžadovať od spotrebiteľa, aby riešil spory neupravené právnymi ustanoveniami výhradne arbitrážou, nevhodne obmedzovať prístup k dôkazom alebo ukladať mu povinnosť dôkazného bremena, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, malo spočívať na inej zmluvnej strane.

...“

B – Vnútroštátne právo

9. Konanie o súdnom výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotekárnym úverom je upravené v článku 693 a článkoch 695 až 698 Ley de Enjuiciamiento Civil³.

10. Článok 695 LEC stanovuje:

„1. V konaniach uvedených v tejto kapitole môže dlžník, proti ktorému sa uplatňuje výkon rozhodnutia, uplatňovať iba námietku, ktorá sa opiera o nasledujúce dôvody:

- (1) zánik záruky alebo zabezpečenej pohľadávky, ak predloží potvrdenie z príslušného registra, z ktorého vyplýva zánik hypotéky či zánik prípadného záložného práva k veci, ktorú nevlastní (zapísané záložné právo), alebo notársku zápisnicu o prijatí platby či o zániku záruky;
- (2) chybu pri výpočte dlžnej sumy, ak v prípade zabezpečenej pohľadávky ide o konečný zostatok na účte medzi oprávneným a povinným, proti ktorému sa uplatňuje výkon rozhodnutia. Povinný, proti ktorému sa uplatňuje výkon rozhodnutia, musí predložiť jeden exemplár výpisu z účtu a námietka je prípustná iba za predpokladu, že takto vykázany zostatok sa odlišuje od zostatku, ktorý vyplýva z výpisu z účtu predloženého oprávneným, ktorý výkon rozhodnutia navrhuje. ...

2. V prípade námietky podľa odseku 1 súdny úradník výkon rozhodnutia preruší a predvolá účastníkov konania na pojednávanie pred súdom, ktorý vydal príkaz na výkon rozhodnutia, pričom predvolanie sa musí vykonať najmenej štyri dni pred predmetným termínom pojednávania; na tomto pojednávaní súd vypočuje účastníkov konania, prijme listiny, ktoré boli predložené, a do dvoch dní vydá formou uznesenia rozhodnutie, ktoré je podľa jeho uváženia primerané...“

11. Článok 698 LEC stanovuje:

„1. O každej námietke dlžníka, tretej osoby, ktorá je držiteľom, alebo inej zúčastnenej osoby, na ktorú sa nevzťahujú ustanovenia predchádzajúcich článkov, vrátane námietok, ktoré sa týkajú neplatnosti exekučného titulu, ako aj splatnosti, určitosti, zániku alebo výšky pohľadávky, sa rozhodne v príslušnom konaní bez toho, aby to viedlo k prerušeniu alebo predĺženiu konania uvedeného v tejto kapitole.

...

2. Uplatnením námietky podľa odseku 1 alebo v priebehu nadväzujúceho konania je možné požiadať, aby bola účinnosť rozsudku vydaného v tomto konaní zabezpečená zadržaním celej sumy alebo jej časti, ktorá má byť zaplatená veriteľovi, v konaní upravenom v tejto kapitole.

Súd predbežným opatrením vydaným na základe predložených podkladov nariadi zadržanie sumy, ak uplatnené dôvody uzná za dostačujúce. V prípade, že navrhovateľ zjavne nemá dostatočné finančné prostriedky, musí súd od neho vopred požadovať zloženie dostatočnej záruky za úroky z omeškania a prípadné ďalšie nároky na náhradu škody veriteľa.

3. Ak veriteľ poskytne zálohu za sumu, ktorej zadržanie bolo nariadené v súlade s postupom upraveným v odseku 1, ktorú súd považuje za dostatočnú, rozhodnutie o zadržaní sa zruší.“

3 — Občiansky súdny poriadok, ďalej len „LEC“.

III – Skutkový stav a návrh na začatie prejudiciálneho konania

12. V júli 2007 uzatvoril Mohamed Aziz so spoločnosťou Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)⁴ zmluvu o hypotekárnom úvere vo forme notárskej zápisnice. Predmetom tejto úverovej zmluvy o poskytnutí 138 000 eur bolo v podstate splatenie úverového dlhu poskytnutého inou úverovou inštitúciou na kúpu bytu vo výške 115 821 eur. Založeným majetkom ostal naďalej byt, ktorého hodnota bola notárskou zápisnicou stanovená na 194 000 eur. V tom čase mal M. Aziz stály mesačný príjem vo výške 1 341 eur.

13. Podstatné podmienky zmluvy boli v návrhu na začatie prejudiciálneho konania zhrnuté tak, že dĺžka splatnosti úveru bola stanovená na 33 rokov vo forme 396 mesačných splátok od 1. augusta 2007 do 31. júla 2040. Výška mesačnej splátky bola v čase, keď bola počiatočná úroková sadzba nezmenená, stanovená na 701,04 eura. Bežná úroková sadzba sa stanovila tak, že do 30. januára 2008 platila pevná nominálna úroková sadzba vo výške 4,87 % ročne. Od nasledujúceho dňa až do úplného splatenia úveru je nominálna úroková sadzba premenlivá (Euribor plus 1,10 %).

14. Šiesta zmluvná podmienka stanovuje, že dlžník je v omeškani automaticky, bez potreby akéhokoľvek oznámenia alebo pripomienky, ak nezaplatí akúkoľvek splatnú dlžnú sumu úroku alebo splátky istiny, a to aj pri predčasnej splatnosti úveru. Úroky z omeškania budú účtované denne a podliehajú úrokovej sadzbe vo výške 18,75 %.

15. To ďalej znamená, že sporiteľňa môže predčasne vyhlásiť splatnosť celého úveru okrem iného vtedy, keď nastane splatnosť jednej dohodnutej splátky a dlžník nie je schopný splniť si povinnosť zaplatiť akúkoľvek časť úverovej istiny alebo úroku z úveru. Zmluvné strany sa dohodli na zaznamenaní tohto dôvodu predčasnej splatnosti do katastra nehnuteľností, aby bolo možné dosiahnuť vyplatenie celého dlhu (istina a úroky) podľa ustanovení článku 693 LEC prostredníctvom súdov, ak to bude potrebné.

16. Jedenásta zmluvná podmienka sa týka povolenia hypotéky. Hypotéka slúži na zaistenie úverového kapitálu vo výške 138 000 eur, príslušných úrokov za ročné splátky a úrokov z omeškania až do maximálnej výšky 51 750 eur, ako aj ďalších 13 800 eur za predpokladané trovy konania a výdaje. Osobná zodpovednosť príjemcu úveru tým zostáva nedotknutá.

17. Predmetom pätnástej zmluvnej podmienky je súdny výkon rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou, pričom vychádza z odhadu hodnoty bytu (194 000 eur) uvedeného v notárskej zápisnici. Bolo dohodnuté, že dlh môže byť súdne uplatnený tak v určovacom konaní, ako aj riadnom konaní o výkone rozhodnutia alebo v konaní o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou. Sporiteľňa si výslovne vyhradila právo jednostranne vyčísliť výšku splatného dlhu najmä na účely uskutočnenia núteného výkonu tým, že spolu s dokladom o povolení hypotéky predloží vyúčtovanie nesplatených súm v dohodnutej forme notárskej zápisnice vrátane príslušných potvrdení.

18. Od októbra 2007 sa M. Aziz omeškal so zaplatením viacerých mesačných splátok (október 2007, december 2007, január, február, marec, apríl a máj 2008). V dôsledku omeškania platieb požadovala sporiteľňa dohodnuté úroky z omeškania. V období od 31. júla 2007 – čo bol dátum, ku ktorému bola splatná prvá splátka úveru – do 31. mája 2008 zaplatil M. Aziz 1 325,98 eura z istiny a 6 656,44 eura zo zmluvných úrokov, resp. z úrokov z omeškania.

19. Od konca mája 2008 M. Aziz viac-menej neplatil mesačné splátky úveru. Sporiteľňa využila svoje právo na vyhlásenie predčasnej splatnosti úveru. V dôsledku predčasnej splatnosti úveru sa domáha vrátenia jeho celej sumy (istina a úroky).

4 – Ďalej len „sporiteľňa“.

20. V októbri 2008 sa zástupca sporiteľne dostavil pred notára, aby bola vyhotovená listina určujúca dlžný zostatok, ktorý mal M. Aziz zaplatiť. V tejto notárskej zápisnici bol v súlade so všeobecne dohodnutými matematickými a finančnými kritériami a vzhľadom na podmienky dohodnuté zmluvnými stranami, ako boli zaznamenané v osvedčeniach vydaných peňažným ústavom, dlh vyčíslený spolu na 139 764,76 eura. Táto suma sa skladá z nasledujúcich položiek: 136 674,02 eura za istinu, 3 017,97 eura za zmluvné úroky, 72,77 eura za úroky z omeškania.

21. V januári 2009 sporiteľňa informovala M. Aziza telegramom o začatí súdneho konania vo veci zaplatenia dlžných súm za obdobie od 16. októbra 2008 spolu s dohodnutými úrokmi od tohto dňa do úplného zaplatenia a s tým súvisiacich trov konania. Telegram, ktorý vyzýval M. Aziza na zaplatenie dlhu, bol doručený jeho rodinnému príslušníkovi 2. februára 2009 na miesto jeho bydliska.

22. V marci 2009 podala sporiteľňa návrh na začatie konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou na základe mimosúdneho exekučného titulu, v ktorom sa domáhala, aby M. Aziz zaplatil sumu 136 674,02 eura ako istinu, 90,74 eura ako prirastený úrok a 41 902,21 eura ako úrok a náklady. V čase doručenia návrhu na výkon hypotekárneho práva dosiahli splatné a zatiaľ nesplatené splátky výšku 3 153,46 eura. Predmetom núteného výkonu bola nehnuteľnosť zaťažená hypotékou, t. j. byt Mohameda Aziza a jeho rodiny.

23. Konanie o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou sa začalo pred Juzgado de Primera Instancia n° 5 Martorell. Tento súd vydal opatrenie zaväzujúce M. Aziza na zaplatenie dlhu, ten ho však nezaplatil.

24. Vnútroštátny súd poukazuje na to, že podľa španielskeho občianskeho procesného práva sú námietky, ktoré sú uplatniteľné v rámci konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou, obmedzené. Prípustné sú len námietka zániku istiny alebo zaistenej pohľadávky, námietka chyby pri výpočte dlžnej sumy (ak v prípade dlhu ide o konečný zostatok na účte medzi oprávneným a povinným) a námietka existencie ďalšieho – nezaniknutého – záložného práva, ktoré bolo zapísané skôr. V prejednávanej veci neprichádza do úvahy žiadna z týchto námietok.

25. Podľa článku 698 ods. 1 LEC sa musí každá námietka, ktorú môže dlžník vzniesť na základe iných dôvodov (ako sú napríklad dôvody týkajúce sa platnosti zmluvy o úvere, na základe ktorej vznikol dlh), prejednať v samostatnom riadnom občianskom konaní bez toho, aby bolo konanie o výkone prerušené. Podľa článku 698 ods. 2 LEC môže súd príslušný vydať rozhodnutie v riadnom konaní zabezpečiť výkon svojho rozsudku iba tak, že zadrží celý výťažok z dražby, ktorý sa má odovzdať veriteľovi, alebo jeho časť.

26. Mohamed Aziz sa nezúčastnil na konaní o výkone rozhodnutia a nevzniesol ani žiadnu námietku proti nútenému výkonu. Rovnako nevyužil možnosť „uvoľniť majetok“ a vyhnúť sa dražbe v súlade s článkom 693 ods. 3 LEC tým, že zaplatí zmluvné splátky nezaplatené k okamihu výkonu rozhodnutia spolu so vzniknutými úrokmi, s nákladmi a výdavkami spojenými s týmito splátkami.

27. Z tohto dôvodu bolo 15. decembra 2009 vydané uznesenie o nútenej dražbe nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou.

28. Dňa 20. júla 2010 sa uskutočnila nútená dražba, na ktorej sa nezúčastnili žiadni dražitelia. V dôsledku toho sporiteľňa požadovala, aby jej bola nehnuteľnosť priznaná za 50 % odhadnej ceny stanovenej v zmluve (97 200 eur), čo španielske právo v oblasti výkonu rozhodnutí umožňuje, a tak sa i stalo. M. Aziz tým stratil vlastnícke právo k bytu a okrem toho sporiteľni naďalej dlží viac ako 40 000 eur z istiny a navyše neohraničené úroky a náklady. Dňa 20. januára 2011 sa súdny výbor poverený Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell dostavil na miesto, kde sa nachádza nehnuteľnosť, ktorá bola predmetom dražby a prevodu, aby ju odovzdal do držby sporiteľne. M. Aziz bol z bytu vypovedaný.

29. V konaní vo veci samej pred vnútroštátnym súdom, čiže pred Juzgado Mercantil n° 3 Barcelona, Mohamed Aziz ako žalobca požaduje, aby sa pätnásta zmluvná podmienka vyhlásila za nekalú, a teda neúčinnú, a v dôsledku toho, ako vysvetľuje vnútroštátny súd, aby sa uskutočnené konanie o výkone rozhodnutia vyhlásilo za neplatné.

30. Juzgado Mercantil predkladá Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto otázkach:

- „1. Možno považovať systém núteného výkonu súdnych exekučných titulov týkajúcich sa majetku, ktorý bol zaťažený hypotékou alebo založený, upravený španielskym procesným právom v článku 695 a nasl. LEC spoločne s obmedzením námietok proti výkonu rozhodnutia uvedených v týchto ustanoveniach, za jasné obmedzenie ochrany spotrebiteľa, pretože spotrebiteľovi formálne i materiálne bráni v podaní žaloby alebo v podaní opravných prostriedkov na súd, ktoré sú schopné zaistiť účinnú ochranu jeho práv?
2. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom Európskej únie sa podáva s cieľom objasniť pojem neprimeranosť vzhľadom na:
 - a) možnosť vyhlásenia predčasnej splatnosti zmlúv, ktoré sú uzatvorené na dlhé obdobie, v prejednávanej veci na 33 rokov, v prípadoch omeškania, ktoré nastane v rámci určitého veľmi obmedzeného obdobia;
 - b) stanovenie sadzieb úroku z omeškania – v tomto prípade presahujúcich 18 % –, ktoré nie sú v súlade s kritériami na určenie úroku z omeškania v ostatných spotrebiteľských zmluvách (spotrebiteľské úvery) a ktoré by pri iných druhoch spotrebiteľských zmlúv bolo možné považovať za nekalé, keďže pri zmluvách týkajúcich sa nehnuteľností pre ne neexistuje nijaká jasná zákonná hranica, a to ani v prípadoch, keď sa má úrok počítať nielen zo splátok, ktoré už boli splatné, ale aj zo všetkých splátok, ktoré sa stali splatnými v dôsledku vyhlásenia predčasnej splatnosti;
 - c) jednostranné stanovenie postupov na výpočet a určenie pohyblivého úroku, tak bežného úroku, ako aj úroku z omeškania, veriteľom, ktoré je spojené s možnosťou výkonu práva z hypotéky a ktoré dlžníkovi neumožňujú v konaní o výkone rozhodnutia uplatňovať námietky proti vyčísleniu dlhu, ale ukladajú mu začať určovacie konanie, v ktorom bude právoplatné rozhodnutie vydané až po tom, ako sa skončí nútený výkon alebo dlžník prinajmenšom stratí majetok, ktorý bol zaťažený hypotékou alebo založený, čo je veľmi dôležitou otázkou v prípade, ak bol úver prijatý na kúpu bývania a nútený výkon vedie k vyprataniu nehnuteľnosti.“

31. V konaní pred Súdny dvorom podali písomné a ústne pripomienky M. Aziz, Catalunyaicaixa, španielska vláda a Európska komisia.

IV – Právne posúdenie

A – O prvej prejudiciálnej otázke

1. Prípustnosť

32. V prvej otázke sa vnútroštátny súd pýta, či systém výkonu rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou upravený vnútroštátnym procesným právom, ktorý neupravuje žiadnu možnosť uplatňovať proti výkonu rozhodnutia námietky nekalej povahy zmluvnej podmienky v zmluve o úvere, ktorá je základom hypotéky, predstavuje obmedzenie ochrany spotrebiteľa a tým porušuje smernicu 93/13.

33. Sporiteľňa žalovaná v konaní vo veci samej spochybňuje prípustnosť tejto otázky. Je čisto hypotetická a s konaním vo veci samej pred vnútroštátnym súdom nesúvisí. Predmetom sporu je v tomto prípade samotná otázka, či je pätnásta zmluvná podmienka účinná. Španielska vláda takisto popiera prípustnosť tejto otázky. Otázka obmedzenia námietok v konaní o výkone rozhodnutia by však v každom prípade mohla byť pre sudcu v konaní o výkone rozhodnutia relevantná. Konanie o výkone rozhodnutia je však už v predmetnom prípade ukončené. Prvá prejudiciálna otázka je teda pre konanie pred vnútroštátnym súdom, ktorý má posúdiť účinnosť zmluvnej podmienky abstraktne a nezávisle, irelevantná.

34. Aj Komisia považuje otázku za hypotetickú, a teda neprípustnú, vzhľadom na možnosti preskúmania sudcom rozhodujúcim v konaní o výkone rozhodnutia. Navrhuje preformulovanie prejudiciálnej otázky. Posúdená má byť otázka, ktoré právomoci musí mať sudca v určovacom konaní z hľadiska obmedzenia námietok v konaní o výkone rozhodnutia.

35. Účastníkom konania treba dať za pravdu v tom, že konkrétne formulovaná otázka je hypotetická v rozsahu, v akom ju sudca uskutočňujúci výkon rozhodnutia v skutočnosti nepredkladá. Otázka týkajúca sa možnosti námietok v konaní a otázka vplyvu smernice 93/13 na možnosti opravných prostriedkov v konaní o výkone rozhodnutia však vzniká bezprostredne iba sudcovi v konaní o výkone rozhodnutia.

36. Pod otázkou vnútroštátneho súdu je preto v širšom zmysle potrebné chápať, tak ako správne navrhuje Komisia, aké možnosti súdnej ochrany voči nútenému výkonu rozhodnutia musí mať spotrebiteľ prinajmenšom v rámci určovacieho konania pred vnútroštátnym súdom. Aj táto otázka sa môže na prvý pohľad javiť ako hypotetická, pretože výkon rozhodnutia je už ukončený. Napriek tomu je pre rozhodnutie podstatná.

37. Vnútroštátny súd totiž vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania naznačuje, že v spore vo veci samej ide tiež o prípadné poskytnutie náhrady po tom, ako už bolo konanie o výkone rozhodnutia týkajúceho sa hypotéky ukončené. Otázka právnej ochrany proti výkonu rozhodnutia je teda významná z pohľadu rozhodnutia vnútroštátneho súdu, ktorý môže byť na základe zásady efektivity povinný následne odstrániť prípadné nedostatky doterajšieho konania svojím rozhodnutím.

38. Treba preto preskúmať, aké požiadavky kladie smernica 93/13 v súvislosti s výkonom rozhodnutia na možnosti spotrebiteľa napadnúť nekalú povahu zmluvných podmienok.

2. Analýza

39. Na účely odpovede na túto otázku treba najskôr pripomenúť, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti. V dôsledku toho pristúpi na podmienky vopred pripravené dodávateľom bez možnosti vplývať na ich obsah.⁵

40. Vzhľadom na takéto znevýhodnené postavenie článok 6 ods. 1 smernice 93/13 zaväzuje členské štáty stanoviť, aby nekalé podmienky „podľa ich vnútroštátneho práva neboli záväzné pre spotrebiteľa“. Ako vyplýva z judikatúry, ide o kogentné ustanovenie, ktoré vzhľadom na nerovné postavenie jednej zo zmluvných strán smeruje k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť.⁶

41. Na zabezpečenie ochrany, o ktorú sa usiluje smernica 93/13, Súdny dvor už viackrát zopakoval, že tento nerovný stav medzi spotrebiteľom a dodávateľom možno vyrovnáť iba pozitívnym zásahom tretej strany, ktorá je nezávislá od zmluvných strán.⁷

42. S prihliadnutím na tieto zásady Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny súd musí preskúmať nekalú povahu zmluvnej podmienky, na ktorú sa vzťahuje smernica 93/13, dokonca *ex officio* a tým odstrániť nerovnosť medzi spotrebiteľom a dodávateľom.⁸

43. Prejednávaná vec sa týka otázky, aké musí mať spotrebiteľ možnosti uplatňovať námietky nekalej povahy podmienky v zmluve o úvere proti výkonu rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou, ktorá pôžičku zaistuje.

44. Keďže vnútroštátne opatrenia týkajúce sa núteného výkonu nie sú na úrovni práva Únie zjednotené, upraviť tieto procesné náležitosti je na základe zásady procesnej autonómie vecou vnútroštátneho právneho poriadku členského štátu. Táto sloboda členských štátov je však obmedzená zásadou ekvivalencie a zásadou efektivity.⁹ Právna úprava nesmie byť menej výhodná ako tá, ktorá sa týka obdobných situácií podliehajúcich vnútroštátnemu právu, a nesmie znemožňovať či neprimerane sťažovať výkon práv priznaných spotrebiteľom právnym poriadkom Únie.¹⁰

45. Zásada ekvivalencie znamená, že procesné podmienky žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, nesmú byť menej výhodné ako tie, ktoré platia na príslušné žaloby podľa vnútroštátneho práva.¹¹ V tomto smere nevzniká v prejednáwanej veci nijaký problém. Článok 698 LEC totiž nevylučuje iba námietky týkajúce sa nekalej povahy zmluvných podmienok v konaní o výkone rozhodnutia, ale tiež všeobecne všetky námietky, ktoré by sa mohli týkať neplatnosti exekučného titulu.

5 — Rozsudky z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941, bod 25); z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, Zb. s. I-10421, bod 25); zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, Zb. s. I-9579, bod 29), a zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, bod 39).

6 — Rozsudky Mostaza Claro (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 36); Asturcom Telecomunicaciones (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 30), ako aj z 9. novembra 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, Zb. s. I-10847, bod 47), a z 15. marca 2012, Pereničová a Perenič (C-453/10, bod 28).

7 — Rozsudok Banco Español de Crédito (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 41 a tam citovaná judikatúra).

8 — Tamže, bod 42.

9 — Tamže, bod 46.

10 — Tamže, bod 46 a tam citovaná judikatúra.

11 — Rozsudok z 18. marca 2010, Alassini a. i. (C-317/08 až C-320/08, Zb. s. I-2213, bod 48).

46. Ďalej je treba bližšie preskúmať dodržiavanie zásady efektivity. Z tejto zásady vyplýva, že systém vnútroštátneho procesného práva nesmie viesť k tomu, že uplatnenie práv spotrebiteľa, ktoré mu priznáva smernica 93/13, bude obmedzené. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora musí byť každý prípad, keď sa nastoľuje otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie vedie k nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu uplatňovania práva Únie, preskúmaný na rôznych vnútroštátnych súdoch s prihliadnutím na postavenie ustanovenia v rámci celého konania, na jeho priebeh a osobitosti.¹²

47. Podľa stavu opísaného vnútroštátnym súdom sa zdá, že španielske zjednodušené konanie o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou v zmysle efektívneho a rýchleho speňaženia hypotéky pozná len veľmi obmedzené možnosti ochrany dlžníka. Okrem niekoľkých výnimiek, ktoré sa podľa názoru vnútroštátneho súdu predmetného prípadu netýkajú, musí dlžník strpieť speňaženie hypotéky bez ohľadu na prípadné nekalé zmluvné podmienky. Až v samostatnom určovacom konaní, ktorého predmetom je platnosť exekučného titulu, môže spotrebiteľ uplatňovať námietky proti pohľadávke, ktorá bola dôvodom nariadenia výkonu rozhodnutia, a tým vytykať nekalú povahu použitých podmienok.

48. Takto má dlžník však iba možnosť ovplyvniť rozdelenie výťažku z výkonu rozhodnutia alebo uplatniť nároky na náhradu škody z dôvodu výkonu rozhodnutia. V tomto zjednodušenom určovacom konaní má súd tiež možnosť nariadiť zadržanie výťažku z dražby a tak zabezpečiť, že aj nárok dlžníka na zaplatenie voči oprávnenému z konania o výkone rozhodnutia môže byť uspokojený.

49. Ani v rámci zjednodušeného konania o výkone rozhodnutia samotného, ani v zjednodušenom určovacom konaní však vnútroštátny súd podľa informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania nemal možnosť nariadiť dočasné zastavenie núteného výkonu, t. j. nútenej dražby nehnuteľnosti.

50. Podľa španielskeho práva by spotrebiteľ nemal možnosť zabrániť nútenej dražbe a strate vlastníctva, ktorá s tým súvisí, ani v prípade, ak by nekalá povaha podmienky v zmluve o úvere, na základe ktorej bola zriadená hypotéka, bránila vo výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti. Spotrebiteľ je odkázaný na nadväzujúcu právnu ochranu vo forme náhrady škody a musí – ako vo veci samej – strpieť stratu vlastného bývania.

51. Takéto procesné predpisy narušujú efektivitu ochrany, ktorú sleduje smernica 93/13.

52. Najmä vtedy, keď je nehnuteľnosť zaťažená hypotékou príbytkom dlžníka, môže totiž obyčajný nárok na náhradu škody spotrebiteľovi len ťažko zabezpečiť účinnú ochranu práv priznaných v smernici 93/13. Situácia, v ktorej musí spotrebiteľ v súvislosti s takými podmienkami bez akejkoľvek ochrany strpieť speňaženie hypotéky, a teda nútenú dražbu jeho príbytku, s tým spojenú stratu vlastníckeho práva a vypratanie, a uplatňovať si nároky na náhradu škody až nadväzujúcou právnu ochranou, nepredstavuje účinnú ochranu proti nekalým zmluvným podmienkam.

53. Naopak, smernica 93/13 vyžaduje, aby mal spotrebiteľ k dispozícii účinný opravný prostriedok na preskúmanie nekalej povahy podmienok vo svojej zmluve o úvere, a teda v prípade potreby mohol zabrániť nútenému výkonu rozhodnutia.

12 — Rozsudky *Asturcom Telecomunicaciones* (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 39), a *Banco Español de Crédito* (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 49).

54. Rovnaký záver bol vyslovený v nedávno vydanom rozsudku vo veci Banco Español de Crédito. V ňom Súdny dvor v rámci konania o súdnom platobnom rozkaze rozhodol, že na účely zachovania zásady efektivity v súvislosti so smernicou 93/13 je dokonca vnútroštátny súd povinný ešte pred vydaním platobného rozkazu, proti ktorému by následne mohol spotrebiteľ podať odpor, *ex offio* preskúmať nekalú povahu zmluvných podmienok, pokiaľ má na to tento súd všetky potrebné informácie o právnom a skutkovom stave.¹³ Vzniká totiž nezanedbateľné riziko, že spotrebiteľ požadovaný odpor nepodá.¹⁴

55. Vyplýva z toho tiež, že spotrebiteľ musí mať možnosť vytknúť nekalú povahu podmienok *bezprostredne* v konaní o výkone rozhodnutia, a nie až v samostatnom konaní? Pochybnosti o použiteľnosti záverov vyslovených v rozsudku Banco Español de Crédito by mohli vzniknúť v tom, že na rozdiel od konania o platobnom rozkaze v predmetnej veci, kde je k dispozícii notárska zápisnica, už existuje exekučný titul a treba uznať záujem veriteľa na rýchlom výkone rozhodnutia. Formálnym charakterom samotného konania o výkone rozhodnutia a rozsiahlym vylúčením možnosti podávať námietky zákonodarca sleduje cieľ rýchleho uspokojenia pohľadávok s exekučným titulom. Z tohto hľadiska sa mi nezdá nutné požiadavku, že spotrebiteľ musí začatím konania najprv vytvoriť podmienky na to, aby príslušný súd zmluvné podmienky preskúmal, vopred kvalifikovať ako nadmerné sťaženie právnej ochrany spotrebiteľa.

56. Táto otázka však v predmetnom konaní nevyžaduje konečnú odpoveď. Ako som už totiž uviedla v rámci skúmania prípustnosti, v prejednávanej veci nie je potrebné odpovedať na otázku, či musí mať spotrebiteľ explicitne možnosť uplatňovať nekalú povahu podmienky v zmluve o úvere už v *rámci konania o výkone rozhodnutia*. Tým menej je potrebné skúmať, či je možné z rozsudku vo veci Banco Español de Crédito vyvodzovať, že aj sudca, ktorý rozhoduje v konaní o výkone rozhodnutia, musí *ex offio* posúdiť účinnosť jednotlivých zmluvných podmienok, ktoré by mohli mať účinky na nútený výkon rozhodnutia.¹⁵ Napokon prvá prejudiciálna otázka sa výslovne týka možnosti spotrebiteľa uplatňovať námietky, pričom na možnosť ich preskúmania *ex offio* sa vnútroštátny súd nepýta.

57. V rámci predmetného konania je rozhodujúce teda iba to, že zásada efektivity rozhodne vyžaduje, aby mal sudca v určovacom konaní možnosť (dočasne) prerušiť konanie o výkone rozhodnutia, aby zastavil nútený výkon rozhodnutia až dotedy, kým nebude preskúmaná nekalá povaha zmluvnej podmienky, a tak zabránil tomu, aby konanie o výkone rozhodnutia nepriaznivo zasiahlo spotrebiteľa v tom zmysle, že tento stav bude možné napraviť len veľmi ťažko alebo vôbec.

3. Predbežný záver

58. Na prvú prejudiciálnu otázku preto treba odpovedať v tom zmysle, že systém výkonu notárskych exekučných titulov týkajúcich sa majetku zaťaženého hypotékou alebo záložným právom, v ktorom sú možnosti uplatňovať námietky proti výkonu rozhodnutia obmedzené, nie je v súlade so smernicou 93/13, ak spotrebiteľ nemôže ani v samotnom konaní o výkone rozhodnutia, ani v samostatnom súdnom konaní s cieľom uplatniť si práva, ktoré priznáva smernica 93/13, dosiahnuť účinnú právnu ochranu napríklad tým, že súd môže rozhodnúť o dočasnom zastavení núteného výkonu.

13 — Rozsudok Banco Español de Crédito (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 53).

14 — Tamže, body 54 a 55.

15 — Rozhodne v prípadoch, v ktorých súd rozhodujúci v konaní o výkone rozhodnutia disponuje všetkými informáciami o právnom a skutkovom stave, ktoré sú na to potrebné; pozri najmä rozsudok Banco Español de Crédito (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 53).

B – O druhej prejudiciálnej otázke

59. Znenie druhej prejudiciálnej otázky používa pojem „neprimeranosť“, čím odkazuje na terminológiu bodu 1 písm. e) prílohy smernice. Návrh na začatie prejudiciálneho konania však treba chápať tak, že druhou prejudiciálnou otázkou sa žiada výklad širšieho pojmu „nerovnováha“ v zmluvných právach a povinnostiach, použitého v článku 3 ods. 1 smernice, pričom v tomto kontexte sa ako o „neprimeranej“ hovorí iba v osobitnom prípade týkajúcom sa výšky náhrady škody v prílohe bode 1 písm. b) smernice.

60. V druhej prejudiciálnej otázke vnútroštátny súd v podstate uvádza bližšie objasnenie pojmu nerovnováha v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13. Podľa neho sa zmluvná podmienka, ktorá nebola dohodnutá individuálne, považuje za nekalú, ak napriek požiadavke primeranosti spôsobí značnú a neodôvodnenú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa.

61. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti uvádza tri konkrétne podmienky, ktoré sú súčasťou spornej zmluvy vo veci samej. Tieto podmienky boli podľa informácií vnútroštátneho súdu pre spotrebiteľa stanovené jednostranne, a preto sa na ne uvedená smernica vzťahuje.

1. Prípustnosť

62. Predmetom konania vo veci samej je však podľa tvrdení sporiteľne a španielskej vlády len jedna z podmienok, ktoré uvádza vnútroštátny súd. Na rozhodnutie sporu vo veci samej pritom nie je irelevantné poskytnúť odpovede aj s ohľadom na tieto ďalšie podmienky. Nie je totiž vylúčené, že celkový pohľad na jednotlivé zmluvné podmienky a ich právne posúdenie má účinky aj na výklad podmienky, ktorá je predmetom konania vo veci samej.

63. Okrem toho bolo už v rámci skúmania prípustnosti prvej prejudiciálnej otázky poukázané na to, že sa predmet konania vo veci samej sa podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, vzťahuje aj na prípadnú neúčinnosť konania o výkone rozhodnutia. Je možné, že i právne posúdenie podmienok uvedených v druhej prejudiciálnej otázke, ktoré musí vnútroštátny sudca navyše preskúmať *ex offio*, by mohlo mať vplyv na účinnosť konania o výkone rozhodnutia. Druhá prejudiciálna otázka je preto ako celok prípustná.

2. Posúdenie

a) Všeobecné úvahy

64. Súdny dvor už viackrát upozornil na to, že článok 3 smernice 93/13, ktorý odkazuje na pojmy neprimeranosť a značná a neodôvodnená nerovnováha v právach a povinnostiach strán, len abstraktne definuje skutočnosti, ktoré spôsobujú nekalú povahu zmluvnej podmienky.¹⁶

65. To vyžaduje konkrétnu kvalifikáciu predmetnej zmluvnej podmienky podľa osobitných okolností daného prípadu z hľadiska jej prípadnej nekalej povahy.¹⁷ Toto posúdenie sa uskutočňuje podľa článku 4 ods. 1 smernice 93/13 so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy v čase uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

16 — Rozsudok zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, Zb. s. I-4713, bod 37).

17 — Rozsudky VB Pénzügyi Lízing (už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 44), a z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, bod 22).

66. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora prináleží vnútroštátnemu súdu určiť, či zmluvná podmienka spĺňa kritériá na to, aby bola kvalifikovaná ako nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13. Iba vnútroštátny sudca môže podrobne posúdiť dôsledky, ktoré môže mať táto podmienka v rámci práva uplatniteľného na zmluvy, čo zahŕňa preskúmanie vnútroštátneho právneho systému.¹⁸

67. Konečné posúdenie nekalej povahy zmluvných podmienok, ktoré sú predmetom sporu, prináleží vnútroštátnemu súdu, a nie Súdneho dvoru.¹⁹ Úlohou Súdneho dvora je vykladať všeobecné kritériá umožňujúce posúdiť nekalú povahu zmluvných podmienok podliehajúcich ustanoveniam smernice.²⁰

b) Zmluvná podmienka týkajúca sa vyhlásenia predčasnej splatnosti

68. Prvá podmienka, o ktorú v druhej prejudiciálnej otázke ide, sa týka možnosti vyhlásenia predčasnej splatnosti zmlúv, ktoré sú uzatvorené na dlhé obdobie, z dôvodu neplnenia si platobnej povinnosti vo veľmi úzko vymedzenom období.

69. V konkrétnom prípade sa v šiestej podmienke zmluvy o úvere uvádza úprava, podľa ktorej môže sporiteľňa poskytujúca úver bez váhania vyhlásiť splatnosť celého úveru už v prípade omeškania dlžníka s platbou jednej mesačnej splátky z celkových 396 mesačných splátok, ktoré majú byť splácané v rámci trvania zmluvy počas 33 rokov.

70. Komisia považuje túto zmluvnú podmienku za zjavne účinnú, pretože nezaplatenie už jednej splátky predstavuje porušenie podstatnej zmluvnej povinnosti príjemcu úveru a od poskytovateľa úveru nie je možné rozumne očakávať záujem na ďalšom pokračovaní zmluvy.

71. Otázku, či podmienka spôsobuje značnú a neodôvodnenú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa, nie je možné posúdiť bez porovnania s právnym stavom, ktorý stanovuje vnútroštátne právo v prípade, keď sa strany samy na takej úprave zmluvne vôbec nedohodli. Zmluvná podmienka spôsobuje nekalé narušenie práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa len vtedy, pokiaľ je spotrebiteľ na základe zmluvných ustanovení v horšom postavení ako na základe zákonnej úpravy.

72. Hoci by zmluvná podmienka spôsobovala zhoršenie postavenia spotrebiteľa vo vzťahu k zákonnej úprave, nemusí to nutne narušovať zmluvnú rovnováhu spôsobom, ktorý by viedol ku kvalifikácii zmluvnej podmienky ako nekalej v zmysle článku 3 smernice 93/13.

73. Naopak, článok 3 smernice 93/13 výslovne vyžaduje, aby sa zmluvná podmienka považovala za nekalú, ak napriek požiadavke primeranosti spôsobí značnú a neodôvodnenú nerovnováhu v právach a povinnostiach vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa. Tým je dodržaná a uznaná zásada zmluvnej voľnosti, ktorá spočíva v tom, že strany majú z rôznych dôvodov oprávnený záujem na tom, aby svoje zmluvné vzťahy upravili odlišne od zákonnej úpravy.

74. Otázku, či narušenie práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa zmluvnou podmienkou vo vzťahu k zákonnej úprave spôsobuje značnú a neodôvodnenú nerovnováhu, je možné zodpovedať iba na základe podrobného posúdenia všetkých individuálnych okolností súvisiacich s uzatvorením zmluvy v súlade s článkom 4 ods. 1 smernice. Významnú nerovnováhu treba považovať za neodôvodnenú najmä vtedy, keď sú práva a povinnosti spotrebiteľa obmedzené v takom rozsahu, že autor zmluvných podmienok nemohol primerane vychádzať z toho, že by spotrebiteľ takú úpravu dopustil v rámci individuálnych zmluvných rokovaní.

18 — Rozsudok Invitel (už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 30).

19 — Pozri rozsudky Pannon GSM (už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 42); Mostaza Claro (už citovaný v poznámke pod čiarou 5, bod 22), a VB Pénzügyi Lízing (už citovaný v poznámke pod čiarou 6, body 43 a 44).

20 — Pozri rozsudky z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, Zb. 2010, s. I-4785, bod 33), a VB Pénzügyi Lízing (už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 40).

75. V tejto súvislosti je okrem toho dôležité, či sú príslušné zmluvné podmienky obvyklé, t. j. bežne používané v právnom styku v porovnateľných zmluvách, alebo sú naopak prekvapujúce, či existuje vecný dôvod na takú úpravu zmluvnou podmienkou a či spotrebiteľovi i napriek narušeniu zmluvnej rovnováhy v prospech autora podmienok nebol zbavený ochrany, pokiaľ ide o predmet úpravy príslušnej zmluvnej podmienky.

76. V spore vo veci samej je preto najskôr relevantné, ako sú upravené zákonné ustanovenia o výpovedi zmluvy o úvere, najmä pod akými podmienkami je poskytovateľ úveru v prípade, keď sa príjemca úveru omešká so splácaním jednotlivých splátok, oprávnený vypovedať ju a vyhlásiť predčasnú splatnosť. Podľa tohto kritéria treba posúdiť zmluvnú podmienku, ktorá je predmetom sporu.

77. Pritom treba na jednej strane zohľadniť, že povinnosť splácať splátky je podstatná zmluvná povinnosť príjemcu úveru. Pri odpovedi na otázku, či už po nezaplatení jednej splátky v zásade nie je možné od sporiteľne poskytujúcej úver rozumne očakávať, že bude mať záujem na ďalšom pokračovaní zmluvy, treba na druhej strane zvážiť, že sporiteľni bola zriadením hypotéky poskytnutá záloha a že samotné omeškanie sa len s jednou splátkou mohlo nastať v dôsledku nedopatrenia a nemusí nutne znamenať platobné ťažkosti príjemcu úveru. Okrem toho je nutné porovnať výšku poskytnutého úveru, dĺžku jeho trvania, ako aj existenčný význam pre príjemcu úveru, so záujmom poskytovateľky úveru vypovedať zmluvu o úvere už pri nezaplatení jednej splátky.

78. Vnútroštátny súd musí nakoniec tiež zohľadniť, aké možnosti má spotrebiteľ k dispozícii podľa vnútroštátneho práva, vrátane vnútroštátneho procesného práva, odstrániť účinky uskutočneného vyhlásenia predčasnej splatnosti celého úveru. Pritom je dôležitá najmä možnosť, ktorú príjemcovi úveru priznáva článok 693 ods. 3 LEC, spočívajúca v tom, že výsledným vyrovnaním splatných splátok môže opäť zbaviť účinkov výpoveď či vyhlásenie predčasnej splatnosti celého úveru. Zohľadniť to treba v rámci nevyhnutného celkového posúdenia, či bol spotrebiteľ spornou podmienkou neprimerane znevýhodnený v rozpore so zásadou primeranosti.

79. Skutočnosti uvedené vyššie ukazujú, že na rozdiel od názoru Komisie, ktorá považuje spornú podmienku za účinnú abstraktne a bez ohľadu na určité právne systémy a okolnosti, vnútroštátny súd je jediný, kto má právomoc uskutočniť povinné preskúmanie nekalej povahy vzhľadom na článok 3 smernice 93/13.

80. Ako predbežný záver možno konštatovať, že je vecou vnútroštátneho súdu na základe článku 3 ods. 1 a 3 smernice 93/13 posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky vo všeobecných obchodných podmienkach v spotrebiteľských zmluvách. V súvislosti s podmienkou možnosti veriteľa vyhlásiť predčasnú splatnosť hypotekárneho úveru musí súd predovšetkým preskúmať, v akej miere sa podmienka odlišuje od zákonnej právnej úpravy, ktorá by sa inak uplatnila, či existuje vecný dôvod na úpravu v zmluvnej podmienke a či spotrebiteľ napriek narušeniu zmluvnej rovnováhy v prospech autora zmluvy nie je zbavený ochrany, pokiaľ ide o úpravu predmetu uvedenej podmienky.

c) Zmluvná podmienka týkajúca sa úrokov z omeškania

81. Predmetom druhej prejudiciálnej otázky je okrem toho podmienka týkajúca sa úrokov z omeškania. V konkrétnom prípade sa v bode 6 zmluvy, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, nachádza podmienka, podľa ktorej musí príjemca úveru v prípade omeškania, hoci nastane bez nutnosti zaslať upomienku, zaplatiť úroky z omeškania vo výške 18,75 % ročne. Bežná úroková sadzba súvisiaca s úverom je oproti tomu na počiatku nominálne 4,87 %.

82. Pokiaľ ide o všeobecný prístup k právnemu posúdeniu otázky, či taká úprava úrokov z omeškania predstavuje neúčinnú zmluvnú podmienku podľa článku 3 ods. 1 smernice 93/13, môže byť na tomto mieste najprv odkázané na doterajšie všeobecné úvahy.²¹

83. Vnútroštátny súd musí najprv uskutočniť porovnanie so zákonnou úpravou úrokovej sadzby, aby potom mohol s prihliadnutím na všetky okolnosti konkrétneho prípadu ďalej preskúmať, či odchýlenie sa v neprospech spotrebiteľa vedie v rozpore so zásadou primeranosti k značnej a neodôvodnenej nerovnováhe práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy.²²

84. V prílohe smernice, na ktorú odkazuje článok 3 ods. 3, sú v bode 1 písm. e) ako príklady nekalých podmienok výslovne uvedené podmienky, ktoré spotrebiteľovi, ktorý si neplní zmluvné povinnosti, stanovujú povinnosť zaplatiť neprimerane vysokú sumu ako náhradu. Zoznam uvedený v prílohe smernice však podľa jej článku 3 ods. 3 slúži len ako príklad toho, ktoré podmienky môžu byť vyhlásené za nekalé, a nie je taxatívny. Nekalá povaha zmluvnej podmienky sa teda nedá automaticky odvodiť iba z jej vymenovania v prílohe, avšak jej vymenovanie je významný základ, na ktorom môže súd založiť svoje posúdenie nekalej povahy podmienky.²³

85. V rámci konkrétneho posúdenia môže byť významná skutočnosť, aké úroky z omeškania bývajú v hypotekárnych úveroch dojednané obvykle. Ak španielske právo pri ostatných spotrebiteľských úveroch obmedzuje sadzby úrokov z omeškania na 2,5-násobok zákonných úrokov, na čo upozorňuje Komisia, môže to byť tiež nepriamy dôkaz prípadnej nerovnováhy, podobne ako okolnosť, že náklady bánk a sporiteľní na refinancovanie sú pri hypotekárnych úveroch výrazne nižšie než pri ostatných spotrebiteľských úveroch.

86. V rámci zváženia, ktoré treba vykonať, je ďalej nutné zohľadniť to, aké ciele prípustné podľa vnútroštátneho práva môže sledovať sadzba z úrokov z omeškania, či predstavuje iba paušalizovanú škodu vzniknutú v dôsledku omeškania, alebo naopak, či má slúžiť aj na to, aby bol zmluvný partner prinútený dodržiavať zmluvu. Prípustné ciele sledované úpravou úrokov z omeškania môžu byť v závislosti od členského štátu rozdielne. Zmyslom ani účelom smernice 93/13 v tejto súvislosti nie je vyrovnávať rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi kultúrami.

87. Ak má úrok z omeškania len paušálne dorovnávať škodu vzniknutú v dôsledku omeškania, sadzba úrokov z omeškania je značne vysoká už vtedy, keď výrazne presahuje konkrétne predpokladanú škodu vzniknutú v dôsledku omeškania. Je však jasné, že vyššia sadzba úrokov z omeškania motivuje dlžníka, aby sa s plnením si zmluvných povinností neomeškal a existujúce omeškanie rýchlo ukončil. Pokiaľ slúži úrok z omeškania podľa vnútroštátneho práva na dodržiavanie zmlúv, a teda na zachovávanie platobnej morálky, ako nekalý ho treba kvalifikovať až vtedy, ak je výrazne vyšší, než je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutné.

88. Ako predbežný záver preto možno konštatovať, že v súvislosti so zmluvnou podmienkou týkajúcou sa úrokov z omeškania musí súd najmä preskúmať, do akej miery sa úroková sadzba odlišuje od zákonnej úrokovej sadzby, ktorá by sa inak uplatnila, a či nie je neprimeraná vzhľadom na cieľ sledovaný úrokom z omeškania.

21 — Pozri body 64 až 67 týchto návrhov.

22 — Vo veci Banco Español de Crédito španielsky sudca *ex officio* znížil úrokovú sadzbu dohodnutú v zmluve vo výške 29 % na 19 % s prihliadnutím na zákonnú úrokovú sadzbu a úrok z omeškania podľa rozpočtových zákonov z rokov 1990 – 2008.

23 — Rozsudok Invitel (už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 26).

d) Zmluvná podmienka týkajúca sa jednostranného stanovenia výšky dlžnej sumy

89. Druhá prejudiciálna otázka napokon smeruje k objasneniu pojmu neprimeranosť, pokiaľ ide o podmienku uvedenú v bode 15 zmluvných podmienok, ktoré sú predmetom sporu vo veci samej. Táto podmienka stanovuje, že na uskutočnenie konania o nútenom výkone rozhodnutia môže poskytovateľ úveru jednostranne určiť výšku nezaplatenej sumy poskytnutého úveru, a teda samostatne vytvoriť podstatnú podmienku na uskutočnenie zjednodušeného konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou. Na objasnenie právneho rámca, v ktorom táto podmienka nadobúda význam, vnútroštátny súd uvádza, že dlžník nemá možnosť v konaní o výkone rozhodnutia vzniesť proti tomuto vyčísleniu námietky a je v tomto rozsahu odkázaný na samostatné určovacie konanie. Určovacie konanie však nebráni ďalšiemu pokračovaniu v konaní o výkone rozhodnutia, v dôsledku čoho v čase, keď bude v tomto konaní vydané právoplatné rozhodnutie, už dlžník majetok zaťažený hypotékou alebo záložným právom stratí.

90. Aj v tomto ohľade je úlohou vnútroštátneho súdu, aby vo svojom rozhodnutí zohľadnil všetky konkrétne okolnosti jednotlivého prípadu. Na tieto účely však platia nasledujúce kritériá.

91. Opäť je nutné vychádzať z otázky, ako by vyzeral právny stav – v prejednávanej veci konanie o výkone rozhodnutia –, ak by zmluva spornú podmienku neobsahovala.

92. V tejto súvislosti rozumiem tvrdeniam vnútroštátneho súdu aj účastníkov konania tak, že ak by taká podmienka neexistovala, musela by sporiteľňa najskôr viesť právny spor proti dlžníkovi úveru týkajúci sa vyčíslenia neuhradenej pohľadávky, aby mohla v konaní o výkone rozhodnutia doložiť vyžadovanú konkrétne vyčíslenú sumu. V dôsledku jednostranného vyčíslenia úverovým veriteľom toto určovacie konanie nie je potrebné. To má za následok, že úverový dlžník sa pred výkonom rozhodnutia nemôže brániť proti výške pohľadávky, ktorá je predmetom výkonu rozhodnutia. Predkladajúci vnútroštátny súd však v súlade s vyjadreniami účastníkov konania objasňuje, že jednostranne vyčíslená výška sumy nemá medzi stranami záväznú povahu, dlžník ju môže v nadväzujúcom určovacom konaní poprieť a v tomto ohľade dlžníka neznevýhodňuje, ani pokiaľ ide o dôkazné bremeno.

93. V obmedzení právnej ochrany paralelne spojenom so zmluvnou podmienkou, ktoré predchádza výkonu rozhodnutia, spočíva narušenie práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy na škodu spotrebiteľa. Z toho však automaticky nevyplýva, že táto podmienka má v rozpore so zásadou primeranosti za následok značnú a neodôvodnenú nerovnováhu zmluvných práv a povinností na škodu spotrebiteľa. Definitívne to treba určiť na základe celkového posúdenia výhod a nevýhod spojených s touto podmienkou pre obe zmluvné strany.

94. Pre sporiteľňu poskytujúcu úrok má sporná podmienka za následok, že hypotéka poskytnutá ako záloha môže byť rýchlejšie a ľahšie speňažená. Hodnotu zálohy poskytnutej dlžníkom to zvyšuje, a to aj v jeho hospodárskom záujme. Naproti tomu dlžníka či spotrebiteľa je vystavený riziku, že túto zálohu stratí predtým, než je stanovené, v akej výške sa môže sporiteľňa poskytujúca úver zo zálohy uspokojiť.

95. Vnútroštátny súd musí vydať svoje rozhodnutie na základe celkového zváženia po zohľadnení ďalších konkrétnych okolností jednotlivého prípadu. Tomu podlieha otázka, či dlžník predsa len nemôže uplatňovať námietky už v rámci konania o výkone rozhodnutia. V prospech toho hovorí znenie článku 695 ods. 1 LEC. Ďalej treba zistiť, ako je upravený postup jednostranného vyčíslenia, aké právomoci preskúmania má v tomto ohľade vstupujúci notár a ako treba posudzovať okolnosť, že spornú podmienku, ako uviedla španielska vláda, sú oprávnené používať iba banky a sporiteľne podliehajúce štátnej bankovej kontrole.

96. Ako predbežný záver možno konštatovať, že v súvislosti s podmienkou týkajúcou sa jednostranného určenia výšky dlžnej sumy treba zohľadniť najmä účinky takejto podmienky vo vnútroštátnom procesnom práve.

V – Návrh

97. Navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol takto:

1. Systém výkonu notárskych exekučných titulov týkajúcich sa majetku zaťaženého hypotékou alebo záložným právom, v ktorom sú možnosti uplatňovať námietky proti výkonu rozhodnutia obmedzené, nie je v súlade so smernicou Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, ak spotrebiteľ nemôže ani v samotnom konaní o výkone rozhodnutia, ani v samostatnom súdnom konaní s cieľom uplatniť si práva, ktoré priznáva smernica 93/13, dosiahnuť účinnú právnu ochranu napríklad tým, že súd môže rozhodnúť o dočasnom zastavení núteného výkonu.
2. Vnútroštátnemu súdu prislúcha na základe článku 3 ods. 1 a 3 smernice 93/13 posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky vo všeobecných obchodných podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.
 - a) V súvislosti s podmienkou týkajúcou sa vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľom musí súd najmä preskúmať, v akej miere sa podmienka odlišuje od zákonnej právnej úpravy, ktorá by sa inak uplatnila, či existuje vecný dôvod na úpravu v zmluvnej podmienke a či spotrebiteľ napriek narušeniu zmluvnej rovnováhy v prospech autora zmluvy nie je zbavený ochrany, pokiaľ ide o úpravu predmetu príslušnej podmienky.
 - b) V súvislosti s podmienkou týkajúcou sa úrokov z omeškania musí súd preskúmať najmä to, do akej miery sa úroková sadzba odlišuje od zákonnej úrokovej sadzby, ktorá by sa inak uplatnila, a či nie je neprimeraná vzhľadom na cieľ sledovaný úrokom z omeškania.
 - c) V súvislosti s podmienkou týkajúcou sa jednostranného určenia výšky dlžnej sumy sa musia zohľadniť najmä účinky takejto podmienky vo vnútroštátnom procesnom práve.